

กลวิธีการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทย*

Strategies of Thai Monk Naming

อำนาจ ปักษาสุข

Amnat Paksasuk

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกณฑ์ที่ใช้ในการตั้งนามฉายา และกลวิธีการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทย ตลอดจนเปรียบเทียบเกณฑ์และกลวิธีการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทย ๔ ภาค โดยข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือนามฉายาทั้งสิ้น ๒,๐๐๐ นามฉายาจากจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดนครปฐม และจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นตัวแทนของภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ตามลำดับ ผลการศึกษา พบว่าเกณฑ์ที่ใช้ในการตั้งนามฉายามี ๔ ประการคือ วันเกิด วันบวช ชื่อ และนามสกุล เกณฑ์ดังกล่าวนำมาใช้เป็นกลวิธีการตั้งนามฉายาได้เป็น ๒ กลวิธีใหญ่ ๆ คือ การตั้งนามฉายาโดยใช้เกณฑ์เดียว ซึ่งได้แก่ การตั้งนามฉายาตามวันเกิด การตั้งนามฉายาตามวันบวช การตั้งนามฉายาตามชื่อ และการตั้งนามฉายาตามนามสกุล และการตั้งนามฉายาโดยใช้ ๒ เกณฑ์รวมกัน ซึ่งได้แก่ การตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับชื่อ การตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับนามสกุล

* บทความนี้ปรับจากส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศิลปากร ปีการศึกษา ๒๕๕๐

การตั้งนามฉายาตามวันบวชกับชื่อ การตั้งนามฉายาตามวันบวชกับนามสกุล และการตั้งนามฉายาตามชื่อกับนามสกุล โดยการตั้งนามฉายาที่พบมากที่สุด คือการตั้งนามฉายาตามวันเกิด นอกจากนี้ ยังพบการตั้งนามฉายาที่ไม่ตรงกับเกณฑ์ใด ๆ อีกด้วย เมื่อเปรียบเทียบเกณฑ์และกลวิธีการตั้งนามฉายาของ พระสงฆ์ไทย ๔ ภาคพบว่าเกณฑ์การตั้งนามฉายาที่ปรากฏทุกภาคคือ วันเกิด และชื่อ ส่วนกลวิธีการตั้งนามฉายาที่ทุกภาคนิยมใช้คือการตั้งนามฉายาตามวันเกิด

คำสำคัญ : การตั้งชื่อ พระสงฆ์ไทย นามฉายา

Abstract

The purposes of this article is to study criteria in Thai monk naming, explore strategies used in Thai monk naming and compares criteria and strategies of Thai monk naming in four regions. The data used for analysis are 2,000 monk names collected from four provinces : Chiang Mai, Maha Sarakham, Nakhon Pathom, and Nakhon Si Thammarat, representing respectively the Northern, Northeastern, Central and Southern regions of Thailand. The results of the analysis show that there are four criteria in Thai monk naming : day of birth, day of ordination, name, and surname. The four criteria used in Thai monk naming are classified into two strategies. First, it is based on only one of the four criteria : day of birth, day of ordination, name, and surname. Second, it is based on two of the four criteria : day of birth and name, day of birth and surname, day of ordination and name, day of ordination and surname, and name and surname. The most popular strategy found in this analysis is based on the day of birth. However, there are some Thai monk names which

are based on none of the above criteria. The comparison of Thai monk naming in the four regions of Thailand shows that the criterion found in all four regions is the combination of the day of birth and name. The most popular strategy of all four regions is based on the day of birth.

Keywords : Naming, Thai monk, Monk name

บทนำ

ชื่อของคนในสังคมไทยนอกจากจะมีชื่อจริงและชื่อเล่นแล้ว สำหรับผู้ชายไทยยังอาจมีชื่ออีกประเภทหนึ่งซึ่งได้มาจากการบวช โดยสืบเนื่องมาจากการนับถือศาสนาพุทธ กล่าวคือเมื่อผู้ชายไทยมีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ก็มักจะบวชเป็นพระภิกษุตามประเพณีเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา โดยในการนี้จะมีการตั้งชื่อให้ผู้ชายขึ้นใหม่โดยเฉพาะเรียกว่า “นามฉายา”

“นามฉายา” เป็นชื่อสำหรับพระสงฆ์ที่ได้จากการบวช โดยมีพระอุปัชฌาย์เป็นผู้ตั้งให้เป็นภาษาบาลี สาเหตุที่ต้องตั้งนามฉายาเป็นภาษาบาลีนั้น เป็นเพราะว่าในการประกอบพิธีบวชพระกรรมวาจาจารย์จะต้องสวดกรรมวาจาเป็นภาษาบาลี โดยต้องกล่าวชื่อผู้ชายเป็นภาษาบาลีด้วยเพื่อประกาศให้คณะสงฆ์ทราบและลงมติให้ผู้ชายเป็นพระภิกษุโดยสมบูรณ์ (ทวี พลรัตน์, ชุมพล อนุกานนท์ และ กัณหา ชาน้อย, รวบรวม ๒๕๔๑ : ๑๑๕)

นามฉายาที่พระอุปัชฌาย์ตั้งให้ผู้ชายนั้น จากการศึกษาเอกสารประกอบการประชุมสัมมนาพระอุปัชฌาย์ โครงการประชุมสัมมนาพระอุปัชฌาย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ พบว่าการตั้งนามฉายานั้นตั้งขึ้นอย่างมีหลักเกณฑ์ โดยได้กล่าวถึงกลวิธีการตั้งนามฉายาไว้ ๔ ประการ ได้แก่ การตั้งนามฉายาตามชื่อ การตั้งนามฉายาตามนามสกุล การตั้งนามฉายาตามชื่อและนามสกุลผสมกัน และการตั้งนามฉายาตามวันเกิด (ทวี พลรัตน์, ชุมพล อนุกานนท์ และ กัณหา ชาน้อย, รวบรวม ๒๕๔๑ : ๑๑๕-๑๓๗)

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาเอกสารอื่นและนามฉายาบางส่วนผู้เขียนพบการตั้งนามฉายาที่อยู่นอกเหนือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น อาทิ การตั้งนามฉายาที่นำชื่อของผู้บวชกับนามฉายาของพระอุปัชฌาย์มาผสมกัน เช่น ผู้บวชชื่อ “ประสิทธิ์” นามฉายาของพระอุปัชฌาย์คือ “กิตติ โสภโณ” นามฉายาที่ผู้บวชได้รับคือ “กิตติสิทฺโธ” ซึ่งเป็นการนำคำแรกของนามฉายาของพระอุปัชฌาย์มาผสมกับพยางค์ท้ายของชื่อผู้บวช (ประสิทธิ์ กิตติสิทฺโธ ๒๕๓๓ : ๕๑) หรือการตั้งนามฉายาที่พิจารณาจากวันเกิดและความหมายที่สัมพันธ์กับชื่อผู้บวช เช่น ผู้บวชชื่อ “อำนาจ” เกิดวันพุธกลางวัน ได้รับนามฉายาว่า “ฐานวโร” ซึ่งนามฉายาดังกล่าวตรงกับหลักการตั้งนามฉายาคนเกิดวันพุธกลางวันที่จะขึ้นต้นด้วยอักษร ฐ ฐ ฑ ฒ หรือ ณ และเมื่อพิจารณาความหมายของนามฉายาที่หมายถึง “ผู้มีอำนาจเป็นที่ตั้ง” ก็จะพบว่ามีความสัมพันธ์กับชื่อของผู้บวชด้วย จากข้อค้นพบดังกล่าวทำให้ผู้เขียนสนใจว่าในการตั้งนามฉายาจะมีหลักเกณฑ์ใดที่อยู่นอกเหนือหลักเกณฑ์ดังที่กล่าวข้างต้นอีกหรือไม่ และวัดในแต่ละภูมิภาคนั้นมีหลักเกณฑ์ในการตั้งนามฉายาที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกณฑ์ที่ใช้ในการตั้งนามฉายาและกลวิธีการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทย ตลอดจนเปรียบเทียบเกณฑ์และกลวิธีการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทย ๔ ภาค โดยเก็บข้อมูลนามฉายาของพระสงฆ์ไทยในแต่ละภูมิภาคตามหลักการแบ่งเขตการปกครองของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย โดยกำหนดให้หนึ่งจังหวัดที่มีความสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาค ดังนี้ ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดมหาสารคาม ภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดนครปฐม และภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งนี้ ผู้เขียนจะเลือกเก็บข้อมูลจากวัดที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองและเป็นวัดที่มีพระอุปัชฌาย์จำพรรษาอยู่ในวัดของแต่ละจังหวัดที่กำหนดข้างต้น จังหวัดละ ๔ วัด ด้วยวิธีการจับสลาก รวมวัดที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีทั้งสิ้น ๑๖ วัด

ข้อมูลนามฉายาที่ได้จากวัดในแต่ละจังหวัดรวบรวมจากทะเบียนประวัติพระภิกษุที่ทางวัดจัดทำไว้ตั้งแต่ปี ๒๕๔๑-๒๕๕๐ รวมเป็นระยะเวลาทั้งสิ้น ๑๐ ปี โดยนามฉายาที่รวบรวมได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เนื่องจากแต่ละวัดมีทะเบียนประวัติพระภิกษุจำนวนมาก จึงให้เจ้าหน้าที่ของแต่ละวัดสุ่มหยิบข้อมูลทะเบียนประวัติพระภิกษุบางส่วนในแต่ละปีทั้ง ๑๐ ปีมาให้ สำหรับวัดที่มีข้อมูลทะเบียนประวัติพระภิกษุ

ไม่ครบทั้ง ๑๐ ปี จะรวบรวมนามฉายาจากทะเบียนประวัติพระภิกษุเฉพาะในปีที่แต่ละวัดจัดเก็บไว้เท่านั้น เมื่อได้นามฉายามาแล้ว จะนำนามฉายาที่ได้จากวัดทั้ง ๔ วัด ในแต่ละจังหวัดมาเรียงลำดับตามปีพุทธศักราชโดยเริ่มจากปี ๒๕๕๐ แล้วไล่ย้อนไปจนถึงปี ๒๕๔๑ จากนั้นจึงสุ่มตัวอย่างนามฉายาจากนามฉายาที่ได้เรียงลำดับไว้ทั้งหมดดังกล่าวของทุกจังหวัด โดยการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ กล่าวคือ สุ่มเฉพาะนามฉายาที่อยู่ในลำดับคู่ คือ ๒, ๔, ๖, ๘, ... โดยเริ่มจากปี ๒๕๕๐ เป็นต้นไปจนกว่าจะครบตามจำนวนที่ต้องการคือจังหวัดละ ๕๐๐ นามฉายา ดังนั้นจะได้นามฉายาที่ใช้ในการวิเคราะห์จากวัดทั้ง ๑๖ วัด ใน ๔ จังหวัดรวมทั้งสิ้น ๒,๐๐๐ นามฉายา

ผลการศึกษา

๑. เกณฑ์ที่ใช้ในการตั้งนามฉายา

เกณฑ์ที่ใช้ในการตั้งนามฉายา คือ หลักที่พระอุปัชฌาย์นำมาพิจารณา ก่อนการตั้งนามฉายา จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์พระอุปัชฌาย์ รวมถึงการศึกษานามฉายาที่นำมาวิเคราะห์พบว่าเกณฑ์ที่ใช้ในการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทยมี ๔ ประการคือ วันเกิด วันบวช ชื่อ และนามสกุล

๑.๑ วันเกิด วันเกิดถือเป็นดวงชะตาประจำตัวของแต่ละบุคคลที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของพระเคราะห์ตามคติโหราศาสตร์ (ศักดิ์เดช ธิรบุตร ๒๕๓๙ : คำนำ) ดังนั้นวันเกิดจึงมีความสำคัญกับบุคคลมาก ในการตั้งชื่อบุคคลทั่วไปนั้นผู้ตั้งชื่่อมักจะคำนึงถึงวันเกิดของเจ้าของชื่อเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อเลือกอักษรที่เป็นสิริมงคลประจำวันเกิดตามความเชื่อตามตำราทักษามาใช้ในการตั้งชื่อ โดยส่วนใหญ่จะใช้อักษรวรรคเศษขึ้นต้นชื่อผู้ชาย ใช้อักษรวรรคตรีขึ้นต้นชื่อผู้หญิง รวมทั้งหลีกเลี่ยงการใช้อักษรวรรคกาลกิณีเพราะเชื่อว่าอักษรวรรคกาลกิณีนั้นจะไม่เป็นมงคลแก่เจ้าของชื่อ (เสฐียรพงษ์ วรรณปก ๒๕๔๖ : ๑๑) การตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ก็อาจมีความเชื่อเช่นเดียวกับการตั้งชื่อบุคคลทั่วไป จึงนำวันเกิดมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาด้วย โดยเลือกใช้อักษรที่เป็นสิริมงคลประจำวันเกิดมาขึ้นต้นนามฉายา เพียงแต่ในการตั้งนามฉายานั้นนิยมใช้อักษรวรรคบริวารขึ้นต้น รวมทั้งหลีกเลี่ยงอักษรวรรคกาลกิณี

การนำอักษรวรรคบริวารมาใช้ขึ้นต้นนามฉายานั้นมีสาเหตุ ๒ ประการคือ เพื่อต้องการให้รู้ว่าพระภิกษุรูปนั้นเกิดวันอะไร และเพื่อต้องการให้มีบริวารมาก ๆ จะได้

๒๕๒ อำนาจ ปักษาสุข

ปฏิบัติธรรมตามกัน (ส.วัฒนธรรม ๒๕๑๐ : ๗๒) ซึ่งต่างกับผู้ชายที่เป็นฆราวาสที่
ต้องการอำนาจจึงใช้อัศวรวรรคเดชขึ้นต้นชื่อ

๑.๒ วันบวช วันบวชถือเป็นวันสำคัญวันหนึ่งเทียบได้กับวันเกิด กล่าวคือ
วันบวชเป็นวันที่ผู้บวชจะเปลี่ยนสถานภาพจากฆราวาสไปเป็นพระภิกษุ หรือกล่าวอีก
นัยหนึ่งว่าวันบวชถือเป็นวันที่ผู้บวชจะได้เกิดเป็นพระภิกษุเพื่อปฏิบัติศาสนกิจในทาง
พระพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้พระอุปัชฌาย์จึงอาจถือเอาวันบวชมาใช้เป็นเกณฑ์ในการ
ตั้งนามฉายา โดยจะพิจารณาควบคู่กับหลักเกณฑ์ตามตำราทักษา กล่าวคือนำอักษร
วรรคบริวารประจำวันบวชมาใช้ขึ้นต้นนามฉายา รวมทั้งหลีกเลี่ยงอักษรวรรคกาลกิติ
ทั้งนี้ พระอุปัชฌาย์จะพิจารณาใช้วันบวชเป็นเกณฑ์ในการตั้งนามฉายาใน ๒ กรณี
(พระศรีสุธรรมเวที ๒๕๕๑) คือ

๑. ผู้บวชจำวันเกิดของตนไม่ได้ ดังนั้นพระอุปัชฌาย์จึงถือเอาวันบวช
มาใช้เป็นเกณฑ์ในการตั้งนามฉายา โดยวันบวชนั้นมีความสำคัญเทียบเท่าวันเกิด คือ
เป็นวันที่ผู้บวชได้เกิดใหม่ในโลกของพระพุทธศาสนา เป็นพระภิกษุปฏิบัติตามพระธรรม
วินัย

๒. เมื่อมีการบวชหมู่ การตั้งนามฉายาตามวันบวชนับว่ามีความสะดวก
เพราะมีหลักเกณฑ์ที่เข้าใจง่ายและไม่ต้องพิจารณาเป็นรายบุคคล

๑.๓ ชื่อ ชื่อบุคคลนั้นเป็นสิ่งสำคัญสำหรับใช้ในการเรียกขานและใช้จำแนก
บุคคลเพื่อความสะดวกและความถูกต้องในการสื่อสาร นามฉายาของพระสงฆ์ก็จัดเป็น
ชื่อประเภทหนึ่งที่ใช้ในทางพระพุทธศาสนาที่ตั้งขึ้นเพื่อใช้เรียกแทนตัวผู้บวชในการ
ประกอบพิธีบวช การใช้ชื่อของผู้บวชมาเป็นเกณฑ์ในการตั้งนามฉายานั้น อาจมีวัตถุประสงค์
ประสงค์เพื่อให้ชื่อและนามฉายามีความสัมพันธ์กัน เพื่อแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า
บุคคลที่มีชื่อนั้น ๆ ได้เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาแล้ว ทั้งนี้ พระอุปัชฌาย์
อาจนำชื่อหรือส่วนของชื่อของผู้บวชที่มีรูปศัพท์เป็นภาษาบาลี-สันสกฤต* อยู่แล้ว และ

* หากชื่อนั้นเป็นภาษาสันสกฤตจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปคำให้เป็นภาษาบาลีเสียก่อน แล้วจึงนำมาใช้
ตั้งเป็นนามฉายา เช่น คัคคิ เปลี่ยนเป็น สกุก วิจิตร เปลี่ยนเป็น วิจิตต เป็นต้น

สามารถตั้งเป็นนามฉายาได้^๒ มาตั้งเป็นนามฉายา

๑.๔ นามสกุล นามสกุลเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ทราบว่าบุคคลที่ถูกกล่าวถึงเป็นใคร มีเชื้อสายใด หรือเผ่าพันธุ์ใด การนำนามสกุลของผู้บวชมาใช้เป็นเกณฑ์ในการตั้งนามชยานั้นอาจเพื่อระบุว่าบุคคลที่มีเชื้อสายนี้ อยู่ในตระกูลนี้มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาและได้เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุเรียบร้อยแล้ว อันจะส่งผลให้บุคคลอื่น ๆ ในครอบครัวได้รับอานิสงส์จากการบวชในครั้งนั้นด้วย ทั้งนี้การใช้เกณฑ์นามสกุล พระอุปัชฌาย์จะนำนามสกุลหรือส่วนของนามสกุลที่มีรูปศัพท์เป็นภาษาบาลี-สันสกฤตอยู่แล้ว และสามารถตั้งเป็นนามฉายาได้ มาตั้งเป็นนามฉายา

๒. กลวิธีการตั้งนามฉายา

กลวิธีการตั้งนามฉายา คือ การนำเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการตั้งนามชยามาพิจารณาและประกอบศัพท์ขึ้นเป็นนามฉายา เช่น ผู้บวชชื่อ “วรพล” พระอุปัชฌาย์ตั้งนามฉายาว่า “วรพโล” โดยนำศัพท์ “วร” กับ “พล” ซึ่งเป็นชื่อมาลงปัจจัย ดังนั้น นามฉายา “วรพโล” จึงจัดเป็นนามฉายาที่มีกลวิธีการตั้งตามชื่อ เป็นต้น การวิเคราะห์กลวิธีการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ผู้เขียนจะพิจารณาจากเกณฑ์ที่ใช้ในการตั้งเป็นสำคัญ ซึ่งจากการวิเคราะห์นามฉายา ๒,๐๐๐ นามฉายาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ผู้เขียนพบกลวิธีการตั้งนามฉายา ๒ กลวิธีใหญ่ ๆ คือ การตั้งนามฉายาโดยใช้เกณฑ์เดียว การตั้งนามฉายาโดยใช้ ๒ เกณฑ์รวมกัน อย่างไรก็ตาม ยังพบการตั้งนามฉายาที่ไม่ตรงกับเกณฑ์ใด ๆ ด้วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๑ การตั้งนามฉายาโดยใช้เกณฑ์เดียว

การตั้งนามฉายาโดยใช้เกณฑ์เดียว เป็นการตั้งนามฉายาโดยพิจารณาวันเกิด วันบวช ชื่อ และนามสกุลของผู้บวช อย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการตั้งนามฉายาให้ผู้บวช ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๒.๑.๑ การตั้งนามฉายาตามวันเกิด

^๒ ตามปกติชื่อหรือส่วนของชื่อของผู้บวชที่มีรูปศัพท์เป็นภาษาบาลี-สันสกฤตอยู่แล้วล้วนมีความหมายที่ดีสามารถนำมาใช้ตั้งเป็นนามฉายาได้ทั้งสิ้น แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพระอุปัชฌาย์ว่าจะพิจารณานำชื่อหรือส่วนของชื่อนั้นมาใช้ตั้งเป็นนามฉายาหรือไม่

การตั้งนามฉายาตามวันเกิด เป็นการตั้งนามฉายาที่พิจารณาวันเกิดตามหลักเกณฑ์ตามตำราทักษาซึ่งเป็นตำราทางโหราศาสตร์ที่คนไทยยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยพระคฤษินดาจะนำอักษรวรรคบริวารประจำวันเกิดของผู้ขอฉายาใช้ขึ้นต้นนามฉายา รวมทั้งหลีกเลี่ยงการใช้อักษรวรรคกาลกถินีประจำวันเกิดมาประกอบนามฉายา เพราะเชื่อว่าอักษรวรรคกาลกถินีจะไม่ใช่สิริมงคลแก่เจ้าของนามฉายา ยกเว้นนามฉายาสำหรับผู้เกิดวันจันทร์ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงอักษรวรรคกาลกถินีได้ เนื่องจากผู้เกิดวันจันทร์มีอักษรวรรคกาลกถินีเป็นสระ อะ อา อิ อี อู อุ เอ และโ อ แต่การตั้งนามฉายานั้นจะต้องมีสระประกอบด้วยเสมอ ดังนั้น จึงอนุโลมให้นามฉายาของผู้เกิดวันจันทร์มีอักษรกาลกถินีได้ เพียงแต่ห้ามนำมาใช้ขึ้นต้นนามฉายาเท่านั้น อนึ่งอักษรวรรคบริวารประจำวันเกิดนั้นส่วนใหญ่ให้ขึ้นต้นนามฉายาได้ทุกตัว แต่จากการวิเคราะห์ครั้งนี้พบว่าอักษรวรรคบริวารบางตัวไม่มีให้ขึ้นต้นนามฉายา เนื่องจากไม่มีคำศัพท์ในภาษาบาลีที่มีความหมายดีที่ขึ้นต้นด้วยอักษรนั้น ๆ ตัวอย่างนามฉายาที่ตั้งตามวันเกิด เช่น

ผู้เกิดวันอาทิตย์ มีอักษรวรรคบริวารเป็น อะ อา อิ อี อู อุ เอ โอ^๓ มีอักษรวรรคกาลกถินีเป็น ส ห พ จึงตั้งนามฉายาว่า อติพลโ หมายถึง ผู้มีกำลังยิ่ง อากุญฺญ หมายถึง ผู้มีปัญญาเป็นอาวุธ อินทวิโร หมายถึง ผู้มีความกล้าดุจพระอินทร์ อุตตมธมโม หมายถึง ผู้มีธรรมอันอุดม เอกคฤคจิตฺโต หมายถึง ผู้มีจิตแน่วแน่ โอบกุกโม หมายถึง ผู้มีความเพียร เป็นต้น

ผู้เกิดวันจันทร์ มีอักษรวรรคบริวารเป็น ก ข ค ฆ ง^๔ มีอักษรวรรคกาลกถินีเป็น อะ อา อิ อี อู อุ เอ โอ จึงตั้งนามฉายาว่า กฤษยาโณ หมายถึง ผู้มีความงามขนฺติโก หมายถึง ผู้มีความอดทน คุรุณโม หมายถึง ผู้มีธรรมหนักแน่น คมภีรธมโม หมายถึง ผู้มีธรรมลึกซึ้ง โสสธมโม หมายถึง ผู้มีธรรมอันกึกก้อง เป็นต้น

ผู้เกิดวันอังคาร มีอักษรวรรคบริวารเป็น จ ฉ ช ฌ ญ มีอักษรวรรคกาลกถินีเป็น ก ข ค ฆ ง จึงตั้งนามฉายาว่า จิตตลโว หมายถึง ผู้มีความสำรวมจิต จิวณฺโณ หมายถึง ผู้มีผิวพรรณงาม ชาตเมธี หมายถึง ผู้มีปัญญาอันเกิดแล้ว ฉานวโร

^๓ อักษรวรรคบริวารที่เป็น อี และ อุ ไม่ปรากฏว่ามีการนำมาใช้ขึ้นต้นนามฉายา

^๔ อักษรวรรคบริวารที่เป็น ง ไม่ปรากฏว่ามีการนำมาใช้ขึ้นต้นนามฉายา

หมายถึง ผู้ประเสริฐด้วยฉนวน ญาณปฐโต หมายถึง ผู้ชวนชวายความรู้ เป็นต้น

ผู้เกิดวันพุธกลางวัน มีอักษรวรรคบริวารเป็น ฎ ฐ ฑ ฒ ณ^๔ มีอักษรวรรคกาลกิณีเป็น จ ฉ ช ฌ ญ จึงตั้งนามฉายาว่า สุานวโร หมายถึง ผู้ประเสริฐในฐานะ ฐานธมฺโม หมายถึง ผู้มีธรรมเป็นที่ตั้ง ญฺฐิโก หมายถึง ผู้มีความรู้ เป็นต้น

ผู้เกิดวันพุธกลางคืน มีอักษรวรรคบริวารเป็น ย ร ล ว มีอักษรวรรคกาลกิณีเป็น ป ผ พ ภ ม จึงตั้งนามฉายาว่า ยโสโร หมายถึง ผู้ทรงยศ ครตนาณฺโณ หมายถึง ผู้มีผิวพรรณดุษแก้ว ลาภิโก หมายถึง ผู้มีลาภ วิสุทฺธสีโล หมายถึง ผู้มีศีลบริสุทธิ์ เป็นต้น

ผู้เกิดวันพฤหัสบดี มีอักษรวรรคบริวารเป็น ป ผ พ ภ ม มีอักษรวรรคกาลกิณีเป็น ต ถ ท ธ น จึงตั้งนามฉายาว่า ปญฺญาวโร หมายถึง ผู้ประเสริฐด้วยปัญญา ภาสุโก หมายถึง ผู้มีความสำราญ พิมพสิริ หมายถึง ผู้งามดุจพิมพ์ ภูมิปญฺโญ หมายถึง ผู้มีปัญญาดุจแผ่นดิน มหายโส หมายถึง ผู้มียศมาก เป็นต้น

ผู้เกิดวันศุกร์ มีอักษรวรรคบริวารเป็น ส ห พ มีอักษรวรรคกาลกิณีเป็น ย ร ล ว จึงตั้งนามฉายาว่า สุจิตฺโต หมายถึง ผู้มีจิตดี สุสณฺฐาโน หมายถึง ผู้มีทรวดทรงงาม ญฺฐิจิตฺโต หมายถึง ผู้มีจิตสำเร็จ หาสธมฺโม หมายถึง ผู้มีธรรมอันสำเร็จ เป็นต้น

ผู้เกิดวันเสาร์ มีอักษรวรรคบริวารเป็น ต ถ ท ธ น มีอักษรวรรคกาลกิณีเป็น ฎ ฐ ฑ ฒ ณ จึงตั้งนามฉายาว่า เตชธมฺโม หมายถึง ผู้มีธรรมเป็นอำนาจ ธิรวิริโย หมายถึง ผู้มีความเพียรมั่นคง ที่ปธมฺโม หมายถึง ผู้มีธรรมเป็นที่พึ่ง ฐมฺจาโร หมายถึง ผู้ประพฤติธรรม นนโท หมายถึง ผู้มีความเพ็ดเพลิน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่ามีนามฉายาที่ตั้งตามวันเกิดจำนวนหนึ่งที่ไม่ว่าจะอาศัยหลักเกณฑ์ตามตำราทักษาที่จะนำอักษรวรรคบริวารประจำวันเกิดมาใช้ขึ้นต้นนามฉายา แต่ก็มีอักษรวรรคกาลกิณีประกอบอยู่ในนามฉายานั้นด้วย ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากการตั้งนามฉายาสำหรับผู้เกิดวันจันทร์ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงอักษรวรรคกาลกิณีได้ดังที่ได้กล่าวข้างต้น ทำให้พระอุปัชฌาย์บางรูปตั้งนามฉายาสำหรับผู้

^๔ อักษรวรรคบริวารที่เป็น ฎ ฑ และ ฒ ไม่ปรากฏว่ามีการนำมาใช้ขึ้นต้นนามฉายา

^๖ อักษรวรรคบริวารที่เป็น พ ไม่ปรากฏว่ามีการนำมาใช้ขึ้นต้นนามฉายา

๒๕๖ อำนาจ ปักษาสุท

เกิดวันอื่น ๆ โดยอนุโลมให้มีอักษรวรรคกาลกนิประกอบอยู่ในนามฉายา เพียงแต่ไม่นำอักษรวรรคกาลกนินั้นมาใช้ขึ้นต้นนามฉายา ตัวอย่างนามฉายาที่ตั้งตามวันเกิดโดยปรากฏอักษรกาลกนิในนามฉายา เช่น

ผู้เกิดวันอาทิตย์ มีอักษรวรรคบริวารเป็น อะ อา อิ อี อุ อู เอ โอ มีอักษรวรรคกาลกนิเป็น ส ห พ์ จึงตั้งนามฉายาว่า ออุปสมอ หมายถึง ผู้มีความสงบอดิสัย หมายถึง ผู้ประเสริฐยิ่ง เป็นต้น

ผู้เกิดวันอังคาร มีอักษรวรรคบริวารเป็น จ ฉ ช ฌ ญ มีอักษรวรรคกาลกนิเป็น ก ข ค ฆ ง จึงตั้งนามฉายาว่า ไชติโก หมายถึง ผู้รุ่งเรือง ชาครโร หมายถึง ผู้ตื่นจากกิเลส เป็นต้น

ผู้เกิดวันพุธกลางวัน มีอักษรวรรคบริวารเป็น ฎ ฐ ฑ ฒ มีอักษรวรรคกาลกนิเป็น จ ฉ ช ฌ ญ จึงตั้งนามฉายาว่า วิตถุณาโณ หมายถึง ผู้มีญาณตั้งมั่น วิตถุปลญญ หมายถึง ผู้มีปัญญาตั้งมั่น เป็นต้น

จากตัวอย่างเมื่อนำนามฉายาที่ตั้งตามวันเกิดต่าง ๆ จะปรากฏอักษรวรรคกาลกนิอยู่ด้วย แต่ก็ไม่มีนามฉายาใดเลยที่นำอักษรวรรคกาลกนิมาใช้ขึ้นต้นนามฉายา

๒.๑.๒ การตั้งนามฉายาตามวันบวช

การตั้งนามฉายาตามวันบวช เป็นการตั้งนามฉายาที่พิจารณาวันบวชตามหลักเกณฑ์ตามตำราทักษาเช่นเดียวกับการตั้งนามฉายาตามวันเกิด กล่าวคือ การตั้งนามฉายาตามวันบวชนั้นจะนำอักษรวรรคบริวารประจำวันบวชของผู้บวชมาขึ้นต้นนามฉายา และหลีกเลี่ยงการนำอักษรวรรคกาลกนิมาใช้ประกอบนามฉายา ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามวันบวช เช่น

ผู้ที่บวชวันอาทิตย์ มีอักษรวรรคบริวารเป็น อะ อา อิ อี อุ อู เอ โอ มีอักษรวรรคกาลกนิเป็น ส ห พ์ จึงตั้งนามฉายาว่า อธิจิตโต หมายถึง ผู้มีจิตสูง อานนุโท หมายถึง ผู้มีความเพลิดเพลีน อฏฐาโน หมายถึง ผู้มีความขยัน เป็นต้น

ผู้ที่บวชวันอังคาร มีอักษรวรรคบริวารเป็น จ ฉ ช ฌ ญ มีอักษรวรรคกาลกนิเป็น ก ข ค ฆ ง จึงตั้งนามฉายาว่า จนุทวณฺโณ หมายถึง ผู้มีผิวพรรณดุดจ พระจันทร์ จิตตสัรวโร หมายถึง ผู้มีความสำรวมจิต ขวโน หมายถึง ผู้เชียบแหลม เป็นต้น

ผู้ที่บวชวันพุธกลางวัน มีอักษรวรรคบริวารเป็น ฎ ฐ ฑ ฒ มี

อักษรวรรคกาลกิณีเป็น จ ฉ ช ฌ ญ จึงตั้งนามฉายาว่า วิฑูโร หมายถึง ผู้มีความกล้า
ตั้งมั่น วิฑูรยาโณ หมายถึง ผู้มีความงามตั้งมั่น วิฑูรโม หมายถึง ผู้มีธรรมตั้งมั่น
เป็นต้น

อักษรวรรคบริวารและอักษรวรรคกาลกิณีประจำวันเกิดและวันบวช
แต่ละวันสามารถสรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ ๑ อักษรวรรคบริวารและอักษรวรรคกาลกิณีประจำวันเกิดและวันบวชแต่ละวัน

วันเกิด/วันบวช	อักษรวรรคบริวาร	อักษรวรรคกาลกิณี
อาทิตย์	อะ อา อิ อี อู อุ เอ โอ	ส ห ฬ
จันทร์	ก ข ค ฌ ง	อะ อา อิ อี อู อุ เอ โอ
อังคาร	จ ฉ ช ฌ ญ	ก ข ค ฌ ง
พุธกลางวัน	ฎ ฐ ฑ ฒ ณ	จ ฉ ช ฌ ญ
พุธกลางคืน	ย ร ล ว	ป ผ พ ภ ม
พฤหัสบดี	ป ผ พ ภ ม	ต ถ ท ธ น
ศุกร์	ส ห ฬ	ย ร ล ว
เสาร์	ต ถ ท ธ น	ฎ ฐ ฑ ฒ ณ

๒.๑.๓ การตั้งนามฉายาตามชื่อ

การตั้งนามฉายาตามชื่อ เป็นการตั้งนามฉายาโดยนำชื่อหรือ
บางส่วนของชื่อซึ่งเป็นภาษาบาลี-สันสกฤตอยู่แล้วมาตั้งเป็นนามฉายา ทั้งนี้ รวมถึง
การตั้งนามฉายาที่นำศัพท์ที่มีความหมายเช่นเดียวกับชื่อหรือส่วนของชื่อของผู้บวชมาใช้
ในนามฉายา และการตั้งนามฉายาโดยนำอักษรตัวแรกของชื่อผู้บวชมาใช้ขึ้นต้นนาม
ฉายาด้วย เช่น

ผู้บวชชื่อบัณฑิต จึงตั้งนามฉายาว่า ปณฺฑิตโต หมายถึง ผู้มีความรู้

ผู้บวชชื่อสิริพันธ์ จึงตั้งนามฉายาว่า สิริธมฺโม หมายถึง ผู้มีธรรม
เป็นสิริ ซึ่งนำส่วนของชื่อคือ “สิริ” มาใช้ในนามฉายา

๒๕๘ อำนาจ ปักษาสุข

ผู้บวชชื่อทอง จึงตั้งนามฉายาว่า กาญจนวณฺโณ หมายถึง ผู้มี
ผิวพรรณดุจทอง โดยศัพท์ กาญจน หมายถึง ทอง

ผู้บวชชื่อไกรสร จึงตั้งนามฉายาว่า กนฺตปญฺโญ หมายถึง ผู้มี
ปัญญาน่ารัก ซึ่งเป็นการนำอักษรตัวแรกของชื่อมาใช้ขึ้นต้นนามฉายา เป็นต้น

๒.๑.๔ การตั้งนามฉายาตามนามสกุล

การตั้งนามฉายาตามนามสกุล เป็นการตั้งนามฉายาโดยนำ
นามสกุลหรือบางส่วนของนามสกุลซึ่งเป็นภาษาบาลี-สันสกฤตอยู่แล้วมาตั้งเป็นนาม
ฉายา โดยอาจใช้เป็นส่วนหนึ่งของนามฉายาด้วยการนำไปประกอบกับศัพท์อื่นหรือใช้เป็น
ทั้งนามฉายาก็ได้ ทั้งนี้ รวมถึงการตั้งนามฉายาที่นำศัพท์ที่มีความหมายเช่นเดียวกับ
นามสกุลหรือบางส่วนของนามสกุลของผู้บวชมาใช้ในนามฉายาด้วย เช่น

ผู้บวชนามสกุลวรรณศิริ จึงตั้งนามฉายาว่า สิริวณฺโณ หมายถึง
ผู้มีผิวพรรณงาม โดยนำนามสกุลคือ “วรรณศิริ” มาใช้ในนามฉายา เป็นต้น

ผู้บวชนามสกุลรัตนสมบัติ จึงตั้งนามฉายาว่า รัตนโชโต หมายถึง
ผู้รุ่งเรืองดุจแก้ว ซึ่งนำส่วนของนามสกุลคือ “รัตน” มาใช้ในนามฉายา

ผู้บวชนามสกุลวงศ์โสภาก จึงตั้งนามฉายาว่า โสภโณ หมายถึง ผู้มี
ความงาม โดย โสภโณ มาจากศัพท์ โสภณ ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับ โสภา คือ
หมายถึง งาม เป็นต้น

๒.๒ การตั้งนามฉายาโดยใช้ ๒ เกณฑ์รวมกัน

การตั้งนามฉายาโดยใช้ ๒ เกณฑ์รวมกัน เป็นการตั้งนามฉายาโดย
พิจารณาวันเกิด วันบวช ชื่อ และนามสกุลของผู้บวชเป็นเกณฑ์ในการตั้งนามฉายา
ทั้งนี้ พระอุปัชฌาย์จะนำเกณฑ์ดังกล่าว ๒ เกณฑ์มารวมกันแล้วนำไปตั้งนามฉายา
จากกรณีวิเคราะห์พบการตั้งนามฉายาที่ใช้ ๒ เกณฑ์รวมกันดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๒.๑ การตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับชื่อ

การตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับชื่อ เป็นการตั้งนามฉายาที่พิจารณา
วันเกิดโดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามตำราทักษา คือใช้อักษรวรรคบวชประจำวันเกิดของ
ผู้บวชมาขึ้นต้นนามฉายาและหลีกเลี่ยงอักษรวรรคกาลกิณี ประกอบกับมีการนำชื่อ
ส่วนของชื่อ ศัพท์ที่มีความหมายเช่นเดียวกับชื่อหรือส่วนของชื่อมาใช้ในนามฉายา
รวมถึงการนำอักษรตัวแรกของชื่อมาใช้ขึ้นต้นนามฉายานั้นด้วย เช่น

ผู้บวชเกิดวันอังคาร ชื่อชัชชาญ จึงตั้งนามฉายาว่า ชยวุฑฺโฒ หมายถึง ผู้เจริญด้วยชัชชนะ โดยขึ้นต้นด้วยอักษรรรคบริวารคือ “ช” และนำส่วนของชื่อคือ “ชัช” มาใช้ในนามฉายา

ผู้บวชเกิดวันพุธกลางคืน ชื่อผาเพชร จึงตั้งนามฉายาว่า วชิรญาโณ หมายถึง ผู้มีญาณดุจเพชร โดยขึ้นต้นด้วยอักษรรรคบริวารคือ “ว” และ วชิร หมายถึง เพชร

ผู้บวชเกิดวันพฤหัสบดี ชื่อพยนต์ จึงตั้งนามฉายาว่า พุรหมปญฺโญ หมายถึง ผู้มีปัญญาดุจพรม โดยนำอักษรรรคบริวารและอักษรตัวแรกของชื่อคือ “พ” มาใช้ขึ้นต้นนามฉายา เป็นต้น

๒.๒.๒ การตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับนามสกุล

การตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับนามสกุล เป็นการตั้งนามฉายาที่พิจารณาดังเกิดโดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามตำราทักษา คือใช้อักษรรรคบริวารประจำวันเกิดของผู้บวชมาขึ้นต้นนามฉายาและหลีกเลี่ยงอักษรรรคกาลกิณี ประกอบกับมีการนำนามสกุล ส่วนของนามสกุล รวมถึงศัพท์ที่มีความหมายเช่นเดียวกับนามสกุลหรือส่วนของนามสกุลของผู้บวชมาใช้ในนามฉายานั้นด้วย เช่น

ผู้บวชเกิดวันอังคาร นามสกุลจันทร์จางง จึงตั้งนามฉายาว่า จนุทมุโม หมายถึง ผู้มีธรรมดุจพระจันทร์ โดยขึ้นต้นด้วยอักษรรรคบริวารคือ “จ” และนำส่วนของนามสกุลคือ “จันทร์” มาใช้ในนามฉายา

ผู้บวชเกิดวันพุธกลางวัน นามสกุลมาสโสภา จึงตั้งนามฉายาว่า สฐิตโสภโณ หมายถึง ผู้มีความงามตั้งมั่น โดยขึ้นต้นด้วยอักษรรรคบริวารคือ “ส” และโสภโณ มาจากศัพท์ โสภณ ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับ โสภา คือหมายถึง งาม

ผู้บวชเกิดวันศุกร์ นามสกุลจิตสงบ จึงตั้งนามฉายาว่า สนฺตจิตฺโต หมายถึง ผู้มีจิตสงบ โดยขึ้นต้นด้วยอักษรรรคบริวารคือ “ส” และนามฉายาดังกล่าวมีความหมายตรงกับนามสกุลของผู้บวช เป็นต้น

๒.๒.๓ การตั้งนามฉายาตามวันบวชกับชื่อ

การตั้งนามฉายาตามวันบวชกับชื่อ เป็นการตั้งนามฉายาที่พิจารณาดังวันบวชโดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามตำราทักษา คือใช้อักษรรรคบริวารประจำวันบวชของผู้บวชมาขึ้นต้นนามฉายาและหลีกเลี่ยงอักษรรรคกาลกิณี ประกอบกับมีการนำชื่อ ส่วน

๒๖๐ อำนาจ ปักษาซุซ

ซองซื่อ คัพทท่ซึ่มีความหมายซ่่นเดี๋ยวกบซื่อหรือส่วนของซื่อมาใช้ในนามฉายา รวมถึ่การนำอักษรตัวแรกของซื่อผู้บวชมาใช้ซึ่ซึ่ต้นนามฉายานั้่นด้วย ซ่่น

ผู้บวชบวชวันอังคار ซื่อกมลวัฒน์ จึงตั้งนามฉายาว่า จีรวซุฒโน หมายถึง ผู้เจริญย้งึ่ยืน โดยซึ่ซึ่ต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “จ” และนำส่วนของซื่อคือ “วัฒน์” มาใช้ในนามฉายา

ผู้บวชบวชวันพทุหส์บตี ซื่อวีริยะ จึงตั้งนามฉายาว่า ปุณญวีริโย หมายถึง ผู้มีความเพียรเป็นบุญ โดยซึ่ซึ่ต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “ป” และนำซื่อคือ “วีริยะ” มาใช้ในนามฉายา

ผู้บวชบวชวันเสาร์ ซื่อธรรมเลิศ จึงตั้งนามฉายาว่า ติธรรมโม หมายถึง ผู้มีธรรมมั่นคง โดยซึ่ซึ่ต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “ถ” และนำส่วนของซื่อคือ “ธรรม” มาใช้ในนามฉายา เป็นต้น

๒.๒.๔ การตั้งนามฉายาตามวันบวชกับนามสกุล

การตั้งนามฉายาตามวันบวชกับนามสกุล เป็นการตั้งนามฉายาที่พิจารณาวันบวชโดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามตำราทักษา คือใช้อักษรวรรคบริวารประจำวันบวชของผู้บวชมาซึ่ซึ่ต้นนามฉายาและหลีกเลี่ยงอักษรวรรคกาลกัณี ประกอบกับมีการนำนามสกุล ส่วนของนามสกุล รวมถึ่คัพทท่ซึ่มีความหมายซ่่นเดี๋ยวกบนามสกุลหรือส่วนของนามสกุลของผู้บวชมาใช้ในนามฉายานั้่นด้วย ซ่่น

ผู้บวชบวชวันอาทิตย์ นามสกุลพุลบัว จึงตั้งนามฉายาว่า อุลพลณฺโณ หมายถึง ผู้มีผิวพรรณดุดอกบัว โดยซึ่ซึ่ต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “อุ” และอุล หมายถึง ดอกบัว

ผู้บวชบวชวันพทุหส์บตี นามสกุลธนชัย จึงตั้งนามฉายาว่า ภูมิชิโย หมายถึง ผู้มีชัยดุจแผ่นดิน โดยซึ่ซึ่ต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “ภ” และนำส่วนของนามสกุลคือ “ชัย” มาใช้ในนามฉายา

ผู้บวชบวชวันเสาร์ นามสกุลชุทรัพย์ จึงตั้งนามฉายาว่า ธนปญฺโญ หมายถึง ผู้มีปัญญาเป็นทรัพย์ โดยซึ่ซึ่ต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “ธ” และคัพทท่ ธน หมายถึง ทรัพย์ เป็นต้น

๒.๒.๕ การตั้งนามฉายาตามซื่อกับนามสกุล

การตั้งนามฉายาตามซื่อกับนามสกุล เป็นการตั้งนามฉายาโดยการ

นำชื่อหรือส่วนของชื่อของผู้บวชมาสมกับนามสกุลหรือส่วนของนามสกุลของผู้บวช แล้วตั้งขึ้นเป็นนามฉายา เช่น

ผู้บวชชื่อวัดมณา นามสกุลมณีสุข จึงตั้งนามฉายาว่า สุขวฑฒโน หมายถึง ผู้เจริญด้วยความสุข ซึ่งนำส่วนของนามสกุลคือ “สุข” มาผสมกับชื่อคือ “วัดมณา” แล้วตั้งเป็นนามฉายา

ผู้บวชชื่อพีระ นามสกุลวงศ์สุน จึงตั้งนามฉายาว่า วิวัโรโส หมายถึง ผู้อยู่ในวงศ์แห่งความกล้า ซึ่งนำชื่อคือ “พีระ” มาผสมกับส่วนของนามสกุลคือ “วงศ์” แล้วตั้งเป็นนามฉายา

ผู้บวชชื่อคงเดช นามสกุลศิริมาเทพ จึงตั้งนามฉายาว่า สิริเดโช หมายถึง ผู้มีอำนาจเป็นสิริ ซึ่งนำส่วนของนามสกุลคือ “ศิริ” โดยเปลี่ยนรูปคำเป็นภาษาบาลีคือ “สิริ” มาผสมกับส่วนของชื่อคือ “เดช” แล้วตั้งเป็นนามฉายา เป็นต้น

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าการตั้งนามฉายาตามชื่อกับนามสกุลนั้น บางครั้งใช้ชื่อหรือส่วนของชื่อมาขึ้นต้นนามฉายา แต่บางครั้งก็ใช้นามสกุลหรือส่วนของนามสกุลมาขึ้นต้นนามฉายา ซึ่งจากการศึกษาพบว่าการตั้งนามฉายาด้วยวิธีนี้ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความหมายหลักที่ต้องการเน้นเป็นสำคัญ กล่าวคือ หากพระอุปัชฌาย์ต้องการเน้นความหมายที่ศัพท์ที่มาจากชื่อหรือส่วนของชื่อ ก็จะใช้ศัพท์นั้นเป็นศัพท์หลัง โดยนำนามสกุลหรือส่วนของนามสกุลมาขึ้นต้นนามฉายา แต่ถ้าต้องการเน้นความหมายที่ศัพท์ที่มาจากนามสกุลหรือส่วนของนามสกุล ก็จะใช้ศัพท์นั้นเป็นศัพท์หลัง โดยนำชื่อหรือส่วนของชื่อมาขึ้นต้นนามฉายา เนื่องจากความหมายหลักหรือความหมายที่ต้องการเน้นตามหลักของคำสมาสในภาษาบาลีนั้น ส่วนมากมักจะอยู่ที่ศัพท์หลังนั่นเอง

๒.๓ การตั้งนามฉายาที่ไม่ตรงกับเกณฑ์ใด ๆ

การตั้งนามฉายาที่ไม่ตรงกับเกณฑ์ใด ๆ เป็นการตั้งนามฉายาโดยที่พระอุปัชฌาย์ไม่ได้พิจารณาวันเกิด วันบวช ชื่อ และนามสกุลของผู้บวชเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการตั้งนามฉายา เช่น

ผู้บวชเกิดวันอังคาร มีอักษรวรรคบริวารเป็น จ ฉ ช ฌ ญ บวชวันศุกร์ มีอักษรวรรคบริวารเป็น ส ห พี ชื่อสยามรัฐ นามสกุลแพนสมบัติ ได้รับนามฉายาว่า อุกุปญญโณ หมายถึง ผู้มีปัญญาน่าสรรเสริญ

ผู้บวชเกิดวันพฤหัสบดี มีอักษรวรรคบริวารเป็น ฎ ฐ ฑ ฒ ณ บวชวันเสาร์ มีอักษรวรรคบริวารเป็น ต ถ ท ธ น ชื่อภาคภูมิ นามสกุลมีแสง ได้รับนามฉายาว่า สุพุทธจิตโต หมายถึง ผู้มีจิตบริสุทธิ์

ผู้บวชเกิดวันเสาร์ มีอักษรวรรคบริวารเป็น ต ถ ท ธ น บวชวันอังคาร มีอักษรวรรคบริวารเป็น จ ฉ ช ฌ ญ ชื่อชัยวิชิต นามสกุลราศรี ได้รับนามฉายาว่า วิสุทสีโล หมายถึง ผู้มีศีลบริสุทธิ์ เป็นต้น

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่านามฉายาที่ตั้งขึ้นนั้นไม่สัมพันธ์กับหลักเกณฑ์ใด ๆ เลย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นการตั้งนามฉายาโดยไม่มีความเชื่อเกี่ยวกับตำราทักษา แต่อาจจะพิจารณาความหมายของนามฉายาเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ผู้เขียนสังเกตว่านามฉายาที่ไม่สัมพันธ์กับหลักเกณฑ์ใด ๆ นี้ส่วนใหญ่จะมีความหมายเกี่ยวกับเรื่องทางธรรมคือเป็นผู้มีความสงบ มีความบริสุทธิ์ และตั้งมั่นอยู่ในความดี นอกจากนี้ ยังมี ความหมายเกี่ยวกับปัญญาความรอบรู้อีกด้วย

จากการศึกษากลวิธีการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทยสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๒ ความถี่และค่าเฉลี่ยร้อยละของกลวิธีการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทย

กลวิธีการตั้งนามฉายา	ความถี่	ร้อยละ
การตั้งนามฉายาโดยใช้เกณฑ์เดียว	๑,๖๕๖	๘๒.๘๐
๑. ตั้งตามวันเกิด	๑,๓๖๘	๖๘.๔๐
๒. ตั้งตามวันบวช	๖๒	๓.๑๐
๓. ตั้งตามชื่อ	๑๙๕	๙.๗๕
๔. ตั้งตามนามสกุล	๓๑	๑.๕๕
การตั้งนามฉายาโดยใช้ ๒ เกณฑ์รวมกัน	๓๑๓	๑๕.๖๕
๕. ตั้งตามวันเกิดกับชื่อ	๒๓๕	๑๑.๗๕
๖. ตั้งตามวันเกิดกับนามสกุล	๔๙	๒.๔๕
๗. ตั้งตามวันบวชกับชื่อ	๙	๐.๔๕
๘. ตั้งตามวันบวชกับนามสกุล	๓	๐.๑๕
๙. ตั้งตามชื่อกับนามสกุล	๑๗	๐.๘๕
การตั้งนามฉายาที่ไม่ตรงกับเกณฑ์ใด ๆ	๓๑	๑.๕๕
รวม	๒,๐๐๐	๑๐๐

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการตั้งนามฉายาส่วนใหญ่เป็นการตั้งนามฉายาโดยใช้เกณฑ์เดียว ซึ่งพบมากถึงร้อยละ ๘๒.๘๐ รองลงมาคือการตั้งนามฉายาโดยใช้ ๒ เกณฑ์รวมกันคือพบร้อยละ ๑๕.๖๕ ส่วนการตั้งนามฉายาที่ไม่ตรงกับเกณฑ์ใด ๆ พบน้อยที่สุด โดยพบเพียงร้อยละ ๑.๕๕ เท่านั้น ทั้งนี้ สาเหตุที่พบการตั้งนามฉายาโดยใช้เกณฑ์เดียวมากที่สุดนั้น ผู้เขียนสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นเพราะการใช้เกณฑ์เดียวนั้นเป็นวิธีการตั้งนามฉายาที่ไม่ยุ่งยากและไม่ซับซ้อน อีกทั้งเมื่อเลือกใช้เกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับตัวผู้บวชก็สามารถเป็นตัวแทนของผู้บวชและนำมาตั้งเป็นนามฉายาเพื่อใช้เป็นชื่อในทางพระพุทธศาสนาได้

เมื่อพิจารณาถวีย่อยที่ใช้ในการตั้งนามฉายาโดยใช้เกณฑ์เดียวพบว่า กลวิธีการตั้งนามฉายาตามวันเกิดพบมากที่สุดถึงร้อยละ ๖๘.๔๐ รองลงมาเป็นการตั้ง

๒๖๔ อำนาจ ปักษาสุข

นามฉายาตามชื่อที่พบร้อยละ ๙.๗๕ การตั้งนามฉายาตามวันบวชที่พบร้อยละ ๓.๑๐ และการตั้งนามฉายาตามนามสกุลที่พบร้อยละ ๑.๕๕ ตามลำดับ ส่วนกลวิธีที่ย่อยที่ใช้ในการตั้งนามฉายาโดยใช้ ๒ เกณฑ์รวมกันพบว่านิยมใช้การตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับชื่อมากที่สุดโดยพบร้อยละ ๑๑.๗๕ รองลงมาคือการตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับนามสกุลที่พบร้อยละ ๒.๔๕ ส่วนกลวิธีที่พบน้อยที่สุด ๓ ลำดับคือการตั้งนามฉายาตามชื่อกับนามสกุลที่พบร้อยละ ๐.๘๕ การตั้งนามฉายาตามวันบวชกับชื่อที่พบร้อยละ ๐.๔๕ และการตั้งนามฉายาตามวันบวชกับนามสกุลที่พบร้อยละ ๐.๑๕ ตามลำดับ ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าทั้งกลวิธีการตั้งนามฉายาโดยใช้เกณฑ์เดียวและกลวิธีการตั้งนามฉายาโดยใช้ ๒ เกณฑ์รวมกันต่างก็นิยมนำเกณฑ์วันเกิดและชื่อมาใช้ในการตั้งนามฉายา

๓. เปรียบเทียบเกณฑ์และกลวิธีการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทย ๔ ภาค

๓.๑ เกณฑ์ที่ใช้ในการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทย ๔ ภาค

ผลการวิเคราะห์ที่เกณฑ์ที่ใช้ในการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทย ๔ ภาค พบว่า ภาคเหนือปรากฏเกณฑ์ที่ใช้ในการตั้งนามฉายา ๓ ประการคือ วันเกิด ชื่อ และนามสกุล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางปรากฏเกณฑ์ที่ใช้ในการตั้งนามฉายา ๔ ประการคือ วันเกิด วันบวช ชื่อ และนามสกุล ภาคใต้ปรากฏเกณฑ์ที่ใช้ในการตั้งนามฉายา ๒ ประการคือ วันเกิดและชื่อ ดังตาราง

ตารางที่ ๓ เกณฑ์ที่ใช้ในการตั้งนามฉายาที่ปรากฏในข้อมูลนามฉายาของพระสงฆ์ไทยแต่ละภาค

ภาค \ เกณฑ์	วันเกิด	วันบวช	ชื่อ	นามสกุล
เหนือ	✓	-	✓	✓
ตะวันออกเฉียงเหนือ	✓	✓	✓	✓
กลาง	✓	✓	✓	✓
ใต้	✓	-	✓	-

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาคเหนือจะไม่ปรากฏเกณฑ์วันบวช แต่จากการ สัมภาษณ์พระอมรเวที (๒๕๕๐) ทำให้ทราบว่า การตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ในภาคเหนือนั้น ก็มีการนำเกณฑ์วันบวชมาพิจารณาแล้ว ใช้ตั้งนามฉายาด้วยเพียงแต่ได้รับความนิยมน้อย โดยส่วนใหญ่ นิยมใช้เกณฑ์วันเกิดมากกว่า เนื่องจากเห็นว่าเกณฑ์วันเกิดมีความสอดคล้องกับตำราที่ศึกษามากกว่าเกณฑ์วันบวช ส่วนภาคใต้ที่ไม่ปรากฏเกณฑ์วันบวช และนามสกุล แต่เมื่อสัมภาษณ์พระครูภาแก้ว (๒๕๕๐) ทำให้ทราบว่ามีการนำเกณฑ์วันบวชมาพิจารณาแล้ว ใช้ตั้งนามฉายาด้วย หากแต่ได้รับความนิยมน้อย โดยส่วนใหญ่ นิยมใช้เกณฑ์วันเกิดมากกว่า เนื่องจากวันเกิดนั้นถือว่ามีความสำคัญและนิยมนำมาใช้ ในการตั้งชื่อตามตำราโหราศาสตร์มากกว่าวันบวช ส่วนเกณฑ์นามสกุลก็มีการนำไปใช้ในการตั้งนามฉายาบ้าง แต่ไม่ได้รับความนิยมเช่นกัน เนื่องจากนิยมใช้เกณฑ์ชื่อซึ่งเป็น สิ่งที่สามารถระบุตัวบุคคลได้ดีกว่านามสกุล (พระครูภาชาติ ๒๕๕๐) ด้วยสาเหตุที่ กล่าวมาทำให้มีการนำเกณฑ์วันบวชและเกณฑ์นามสกุลมาใช้ในการตั้งนามฉายาใน ภาคใต้น้อยจนไม่ปรากฏในข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์

๓.๒ กลวิธีการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทย ๔ ภาค

จากการวิเคราะห์กลวิธีการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทย ๔ ภาคพบว่า ทุกภาคปรากฏการตั้งนามฉายาทั้งที่ใช้เกณฑ์เดียวและการตั้งนามฉายาโดยใช้ ๒ เกณฑ์ รวมกัน สำหรับการตั้งนามฉายาที่ไม่ตรงกับเกณฑ์ใด ๆ นั้น ปรากฏเฉพาะในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือเพียงภาคเดียวเท่านั้น

เมื่อพิจารณากลวิธีย่อยที่ใช้ในการตั้งนามฉายาพบว่าแต่ละภาคมีจำนวน กลวิธีย่อยที่ใช้ในการตั้งนามฉายาแตกต่างกัน ทั้งนี้ เป็นผลมาจากจำนวนเกณฑ์ที่ใช้ใน การตั้งนามฉายาที่ปรากฏในแต่ละภาค กล่าวคือภาคใดปรากฏเกณฑ์ที่ใช้ในการตั้งนาม ฉายามากก็จะปรากฏกลวิธีย่อยที่ใช้ในการตั้งนามฉายามากด้วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๓.๒.๑ ภาคเหนือ ภาคเหนือปรากฏเกณฑ์ที่ใช้ในการตั้งนามฉายา ๓ ประการ ได้แก่ วันเกิด ชื่อ และนามสกุล จึงปรากฏกลวิธีย่อยที่ใช้ในการตั้งนามฉายา ๖ วิธี แบ่งเป็นการตั้งนามฉายาโดยใช้เกณฑ์เดียว ๓ วิธี ได้แก่ การตั้งนามฉายาตาม วันเกิด การตั้งนามฉายาตามชื่อ และการตั้งนามฉายาตามนามสกุล การตั้งนามฉายาโดย ใช้ ๒ เกณฑ์รวมกัน ๓ วิธี ได้แก่ การตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับชื่อ การตั้งนามฉายา ตามวันเกิดกับนามสกุล และการตั้งนามฉายาตามชื่อกับนามสกุล ตัวอย่างการตั้งนาม

๒๖๖ อำนาจ ปักษาสุข

ฉายาวิธีต่าง ๆ ที่ปรากฏในภาคเหนือ เช่น

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามวันเกิด เช่น

ผู้เกิดวันอาทิตย์ มีอักษรวรรคบริวารเป็น อะ อา อิ อี อู อุ เอ โอ มีอักษรวรรคกาลกนิเป็น ส ห พ จึงตั้งนามฉายาว่า อริยมณี หมายถึง ผู้มีปัญญาอันประเสริฐ อิทธิโชโต หมายถึง ผู้รุ่งเรืองด้วยอำนาจ อุตตมธมโม หมายถึง ผู้มีธรรมอันอุดม อุกกุฏฐปญโญ หมายถึง ผู้มีปัญญาสูงสุด เป็นต้น

ผู้เกิดวันจันทร์ มีอักษรวรรคบริวารเป็น ก ข ค ฆ ง มีอักษรวรรคกาลกนิเป็น อะ อา อิ อี อู อุ เอ โอ จึงตั้งนามฉายาว่า กิตติสมปนโน หมายถึง ผู้ถึงพร้อมด้วยเกียรติ เขมาภโรโต หมายถึง ผู้ยินดีในความเบิกบาน คมภิธรรมโม หมายถึง ผู้มีธรรมลึกซึ้ง โฆสปญโญ หมายถึง ผู้มีปัญญาทึบกำกวม เป็นต้น

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามชื่อ เช่น

ผู้บวชชื่ออินทร์ จึงตั้งนามฉายาว่า อินโท หมายถึง ผู้เป็นใหญ่ โดยนำชื่อคือ “อินทร์” มาตั้งเป็นนามฉายา

ผู้บวชชื่ออชิวรุจ จึงตั้งนามฉายาว่า วชิรปญโญ หมายถึง ผู้มีปัญญาตุงเพชร โดยนำส่วนของชื่อคือ “วชิร” มาใช้ในนามฉายา

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามนามสกุล เช่น

ผู้บวชนามสกุลไชยมงคล จึงตั้งนามฉายาว่า ชยมงคลโธ หมายถึง ผู้มีมงคลคือชัยชนะ โดยนำนามสกุลคือ “ไชยมงคล” มาตั้งเป็นนามฉายา

ผู้บวชนามสกุลสุธรรมมา จึงตั้งนามฉายาว่า สุธมโม หมายถึง ผู้มีธรรมดี โดยนำนามสกุลคือ “สุธรรมมา” มาตั้งเป็นนามฉายา

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับชื่อ เช่น

ผู้บวชเกิดวันอาทิตย์ ชื่ออติชาติ จึงตั้งนามฉายาว่า อติโฬโต หมายถึง ผู้มีกำลังยิ่ง โดยขึ้นต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “อะ” และนำส่วนของชื่อคือ “อติ” มาใช้ในนามฉายา

ผู้บวชเกิดวันอังคาร ชื่อจิริพงษ์ จึงตั้งนามฉายาว่า จิริสุโก หมายถึง ผู้งามยั่งยืน โดยขึ้นต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “จ” และนำส่วนของชื่อคือ “จิริ” มาใช้ในนามฉายา

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับนามสกุล เช่น

ผู้บวชเกิดวันอังคาร นามสกุลทองจันทร์ จึงตั้งนามฉายาว่า จนุโทโต หมายถึง ผู้รุ่งเรืองดุจพระจันทร์ ซึ่งขึ้นต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “จ” และนำส่วนของนามสกุลคือ “จันทร์” มาใช้ในนามฉายา

ผู้บวชเกิดวันศุกร์ นามสกุลสันติกุล จึงตั้งนามฉายาว่า สนุติมโน หมายถึง ผู้มีใจสงบ ซึ่งขึ้นต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “ส” และนำส่วนของนามสกุลคือ “สันติ” มาใช้ในนามฉายา

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามชื่อกับนามสกุล เช่น

ผู้บวชชื่อศิริวัฒน์ นามสกุลว่องชิงชัย จึงตั้งนามฉายาว่า ชยวฑุฒโน หมายถึง ผู้เจริญด้วยชัยชนะ ซึ่งเป็นการนำส่วนของนามสกุลคือ “ชัย” มาผสมกับส่วนของชื่อคือ “วัฒน์” แล้วตั้งเป็นนามฉายา

ผู้บวชชื่อพีระ นามสกุลวงศ์สุน จึงตั้งนามฉายาว่า วีรวุโธ หมายถึง ผู้อยู่ในวงศ์แห่งความกล้า ซึ่งเป็นการนำชื่อคือ “พีระ” มาผสมกับส่วนของนามสกุลคือ “วงศ์” แล้วตั้งเป็นนามฉายา เป็นต้น

๓.๒.๒ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือปรากฏเกณฑ์ที่ใช้ในการตั้งนามฉายาครบทั้ง ๔ ประการ ปรากฏกลวิธีย่อยที่ใช้ในการตั้งนามฉายา ๗ วิธี แบ่งเป็นการตั้งนามฉายาโดยใช้เกณฑ์เดียว ๔ วิธี ได้แก่ การตั้งนามฉายาตามวันเกิด การตั้งนามฉายาตามวันบวช การตั้งนามฉายาตามชื่อ และการตั้งนามฉายาตามนามสกุล การตั้งนามฉายาโดยใช้ ๒ เกณฑ์ร่วมกัน ๓ วิธี ได้แก่ การตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับชื่อ การตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับนามสกุล และการตั้งนามฉายาตามชื่อกับนามสกุล อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะปรากฏเกณฑ์วันบวช และมีการนำเกณฑ์ดังกล่าวมาพิจารณาตั้งเป็นนามฉายาโดยใช้เกณฑ์เดียวซึ่งก็คือการตั้งนามฉายาตามวันบวช หากแต่เกณฑ์ดังกล่าวไม่ปรากฏว่านำมาพิจารณาตั้งเป็นนามฉายาโดยใช้ ๒ เกณฑ์ร่วมกัน ทั้งการตั้งนามฉายาตามวันบวชกับชื่อ และการตั้งนามฉายาตามวันบวชกับนามสกุล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกณฑ์วันบวชได้รับความนิยมน้อยกว่าเกณฑ์วันเกิด ตลอดจนเชื่อว่าเกณฑ์วันเกิดสอดคล้องกับตำราทักษามากกว่าเกณฑ์วันบวช จึงนิยมนำเกณฑ์วันเกิดมาใช้ตั้งนามฉายามากกว่า ตัวอย่างการตั้งนามฉายาวิธีต่าง ๆ ที่ปรากฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามวันเกิด เช่น

๒๖๘ อำนาจ ปักษาศุข

ผู้เกิดวันอาทิตย์ มีอักษรวรรคบริวารเป็น อะ อา อี อี อู อู เอ โอ มีอักษรวรรคกาลกิณีเป็น ส ห พ จึงตั้งนามฉายาว่า อภินนุโท หมายถึง ผู้มีความเพลิดเพลินยิ่ง อาวุธรมุโม หมายถึง ผู้มีธรรมเป็นอาวุธ อินุโท หมายถึง ผู้เป็นใหญ่ อุกกุฏฐวิริโย หมายถึง ผู้มีความเพียรสูงสุด เป็นต้น

ผู้เกิดวันจันทร์ มีอักษรวรรคบริวารเป็น ก ข ค ฆ ง มีอักษรวรรคกาลกิณีเป็น อะ อา อี อี อู อู เอ โอ จึงตั้งนามฉายาว่า กิตติโสภโณ หมายถึง ผู้งามด้วยเกียรติ เขมรมุโม หมายถึง ผู้มีธรรมอันเบิกบาน ธรรมุโม หมายถึง ผู้มีธรรมหนักแน่น คุณวฑฺฒโน หมายถึง ผู้เจริญด้วยความดี เป็นต้น

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามวันบวช เช่น

ผู้ที่บวชวันอาทิตย์ มีอักษรวรรคบริวารเป็น อะ อา อี อี อู อู เอ โอ มีอักษรวรรคกาลกิณีเป็น ส ห พ จึงตั้งนามฉายาว่า อคฺคปญฺโญ หมายถึง ผู้มีปัญญาขอดเยี่ยม อธิปญฺโญ หมายถึง ผู้มีปัญญายิ่ง อติภุโท หมายถึง ผู้เจริญยิ่ง เป็นต้น

ผู้ที่บวชวันอังคาร มีอักษรวรรคบริวารเป็น จ ฉ ช ฌ ญ มีอักษรวรรคกาลกิณีเป็น ก ข ค ฆ ง จึงตั้งนามฉายาว่า จนฺทปญฺโญ หมายถึง ผู้มีปัญญาดุจพระจันทร์ ชวโน หมายถึง ผู้เยียบแหลม เป็นต้น

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามชื่อ เช่น

ผู้บวชชื่อวิโรจนะ จึงตั้งนามฉายาว่า วิโรจโน หมายถึง ผู้รุ่งโรจน์ ซึ่งนำชื่อคือ “วิโรจนะ” มาตั้งเป็นนามฉายา

ผู้บวชชื่อวิฑูรย์ จึงตั้งนามฉายาว่า วิฑูโร หมายถึง ผู้ฉลาด ซึ่งนำชื่อคือ “วิฑูรย์” มาตั้งเป็นนามฉายา

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามนามสกุล เช่น

ผู้บวชนามสกุลวิริยะ จึงตั้งนามฉายาว่า มหาวิริโย หมายถึง ผู้มีความเพียรมาก ซึ่งนำนามสกุลคือ “วิริยะ” มาใช้ในนามฉายา

ผู้บวชนามสกุลเดชสิริ จึงตั้งนามฉายาว่า สิริเดโช หมายถึง ผู้มีอำนาจเป็นสิริ ซึ่งนำนามสกุลคือ “เดชสิริ” มาตั้งเป็นนามฉายา

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับชื่อ เช่น

ผู้บวชเกิดวันอาทิตย์ ชื่ออภิรักษ์ จึงตั้งนามฉายาว่า อภินนุโท หมายถึง ผู้มีความเพลิดเพลินยิ่ง โดยขึ้นต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “อะ” และนำส่วน

ของชื่อคือ “อภิ” มาใช้ในนามฉายา

ผู้บวชเกิดวันศุกร์ ชื่อสุพจน์ จึงตั้งนามฉายาว่า สุปญโญ หมายถึงผู้มีปัญญาดี โดยขึ้นต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “ส” และนำส่วนของชื่อคือ “สุ” มาใช้ในนามฉายา

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับนามสกุล เช่น

ผู้บวชเกิดวันอาทิตย์ นามสกุลอินทรวงษ์ศรี จึงตั้งนามฉายาว่า อินทปญโญ หมายถึง ผู้มีปัญญาคุณพระอินทร์ โดยขึ้นต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “อิ” และนำส่วนของนามสกุลคือ “อินทร” มาใช้ในนามฉายา

ผู้บวชเกิดวันพุธกลางวัน นามสกุลมาสโสภณ จึงตั้งนามฉายาว่า จิตโสภโณ หมายถึง ผู้มีความงามตั้งมั่น โดยขึ้นต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “ฐ” และโสภโณ มาจากศัพท์ โสภณ ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับศัพท์ โสภณ คือหมายถึง งาม

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามชื่อกับนามสกุล เช่น

ผู้บวชชื่อพรเทพ นามสกุลพจนินวิวัฒน์ จึงตั้งนามฉายาว่า วรพทุสมโน หมายถึง ผู้เจริญด้วยความประเสริฐ ซึ่งเป็นการนำส่วนของชื่อคือ “พร” มาผสมกับส่วนของนามสกุลคือ “วิวัฒน์” แล้วตั้งเป็นนามฉายา

ผู้บวชชื่อธีรยุทธ นามสกุลปัญญาพิทย จึงตั้งนามฉายาว่า ธีรปญโญ หมายถึง ผู้มีปัญญาคุณนักปราชญ์ ซึ่งเป็นการนำส่วนของชื่อคือ “ธีร” มาผสมกับส่วนของนามสกุลคือ “ปัญญา” แล้วตั้งเป็นนามฉายา เป็นต้น

๓.๒.๓ ภาคกลาง ภาคกลางปรากฏเกณฑ์ที่ใช้ในการตั้งนามฉายาครบทั้ง ๔ ประการ พบกลวิธีย่อยที่ใช้ในการตั้งนามฉายามากที่สุดรวม ๙ วิธี แบ่งเป็นการตั้งนามฉายาโดยใช้เกณฑ์เดียว ๔ วิธี ได้แก่ การตั้งนามฉายาตามวันเกิด การตั้งนามฉายาตามวันบวช การตั้งนามฉายาตามชื่อ และการตั้งนามฉายาตามนามสกุล การตั้งนามฉายาโดยใช้ ๒ เกณฑ์รวมกัน ๕ วิธี ได้แก่ การตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับชื่อ การตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับนามสกุล การตั้งนามฉายาตามวันบวชกับชื่อ การตั้งนามฉายาตามวันบวชกับนามสกุล และการตั้งนามฉายาตามชื่อกับนามสกุล ตัวอย่างการตั้งนามฉายาวิธีต่าง ๆ ที่ปรากฏในภาคกลาง เช่น

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามวันเกิด เช่น

ผู้เกิดวันอาทิตย์ มีอักษรวรรคบริวารเป็น อะ ออ อิ อี อุ อู เอ โอ

มีอักษรวรรคกาลกนิเป็น ส ห พ จึงตั้งนามฉายาว่า อภิปญฺโญ หมายถึง ผู้บริบูรณ์ยิ่ง
อธิปญฺโญ หมายถึง ผู้มีปัญญายิ่ง อานนฺโท หมายถึง ผู้มีความเพลิดเพลิน อินฺทวโร
หมายถึง ผู้มีความกล้าดุจพระอินทร์ เป็นต้น

ผู้เกิดวันจันทร์ มีอักษรวรรคบริวารเป็น ก ข ค ฉ ง มีอักษรวรรค
กาลกนิเป็น ฉะ อา อิ ฮี อุ อุ เอ โอ จึงตั้งนามฉายาว่า กิตติปาโล หมายถึง ผู้รักษาเกียรติ
เข้มจิตโต หมายถึง ผู้มีจิตเบิกบาน ขนฺติสุโก หมายถึง ผู้งามด้วยขันติ คุณวโร หมายถึง
ผู้ประเสริฐด้วยความดี เป็นต้น

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามวันบวช เช่น

ผู้ที่บวชวันพุธกลางวัน มีอักษรวรรคบริวารเป็น ฎ ฐ ฑ ฒ ณ มี
อักษรวรรคกาลกนิเป็น จ ฉ ฐ ฒ ณ จึงตั้งนามฉายาว่า จิตฺตวโร หมายถึง ผู้มีความ
กล้าหาญตั้งมั่น จิตฺตกลยาโน หมายถึง ผู้มีความงามตั้งมั่น เป็นต้น

ผู้ที่บวชวันเสาร์ มีอักษรวรรคบริวารเป็น ต ถ ท ธ น มีอักษรวรรค
กาลกนิเป็น ฎ ฐ ฑ ฒ ณ จึงตั้งนามฉายาว่า ติรสฺสโร หมายถึง ผู้มีศีลมั่นคง ธมฺมสุโข
หมายถึง ผู้บริสุทธิ์ด้วยธรรม ธมฺมปาโล หมายถึง ผู้รักษารธรรม เป็นต้น

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามชื่อ เช่น

ผู้บวชชื่อสุวรรณ จึงตั้งนามฉายาว่า สุวฑฺฒโน หมายถึง ผู้เจริญดี
โดยนำชื่อคือ “สุวรรณ” มาตั้งเป็นนามฉายา

ผู้บวชชื่อวิสุทธ์ จึงตั้งนามฉายาว่า วิสุทฺโธ หมายถึง ผู้มีความบริสุทธิ์
โดยนำชื่อคือ “วิสุทธ์” มาตั้งเป็นนามฉายา

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามนามสกุล เช่น

ผู้บวชนามสกุลก่อกษेत्रมวงศ์ จึงตั้งนามฉายาว่า เขมวฺโส หมายถึง
ผู้อุอยู่ในวงศ์แห่งความเบิกบาน ซึ่งนำส่วนของนามสกุลคือ “กษेत्रมวงศ์” มาใช้ในนามฉายา

ผู้บวชนามสกุลศรีสุวรรณภัทร จึงตั้งนามฉายาว่า สุวณฺณภทฺโท
หมายถึง ผู้เจริญดุจทอง ซึ่งนำส่วนของนามสกุลคือ “สุวรรณภัทร” มาใช้ในนามฉายา

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับชื่อ เช่น

ผู้บวชเกิดวันพฤหัสบดี ชื่อยศพล จึงตั้งนามฉายาว่า มหายุโธ
หมายถึง ผู้มียศมาก โดยขึ้นต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “ม” และนำส่วนของชื่อคือ
“ยศ” มาใช้ในนามฉายา

ผู้บวชเกิดวันศุกร์ ชื่อสุจิตร์ จึงตั้งนามฉายาว่า สุจิตฺโต หมายถึงผู้มีจิตดี โดยขึ้นต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “ส” และนำชื่อคือ “สุจิตร์” มาใช้ในนามฉายา

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับนามสกุล เช่น

ผู้บวชเกิดวันอาทิตย์ นามสกุลอุดมกาญจนานนท์ จึงตั้งนามฉายาว่า อุดตโม หมายถึง ผู้ยอดเยี่ยม ซึ่งขึ้นต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “อ” และนำส่วนของนามสกุลคือ “อุดม” มาใช้ตั้งเป็นนามฉายา

ผู้บวชเกิดวันจันทร์ นามสกุลเอื้องกิตติกุล จึงตั้งนามฉายาว่า กิตฺติกุโล หมายถึง ผู้อยู่ในตระกูลที่มีเกียรติ ซึ่งขึ้นต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “ก” และนำส่วนของนามสกุลคือ “กิตติกุล” มาใช้ตั้งเป็นนามฉายา

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามวันบวชกับชื่อ เช่น

ผู้บวชบวชวันพฤหัสบดี ชื่อปัญญา จึงตั้งนามฉายาว่า ภูมิปญฺโญ หมายถึง ผู้มีปัญญาดุจแผ่นดิน โดยขึ้นต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “ภ” และนำชื่อคือ “ปัญญา” มาใช้ในนามฉายา

ผู้บวชบวชวันพฤหัสบดี ชื่อวิริยะ จึงตั้งนามฉายาว่า ปุญฺญวิริโย หมายถึง ผู้มีความเพียรเป็นบุญ โดยขึ้นต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “ป” และนำชื่อคือ “วิริยะ” มาใช้ในนามฉายา

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามวันบวชกับนามสกุล เช่น

ผู้บวชบวชวันอาทิตย์ นามสกุลพูลบัว จึงตั้งนามฉายาว่า อุลลวณฺโณ หมายถึง ผู้มีผิวพรรณดุจดอกบัว โดยขึ้นต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “อ” และ อุลล หมายถึง ดอกบัว

ผู้บวชบวชวันพฤหัสบดี นามสกุลธนชัย จึงตั้งนามฉายาว่า ภูมิจฺชโย หมายถึง ผู้มีชัยดุจแผ่นดิน โดยขึ้นต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “ภ” และนำส่วนของนามสกุลคือ “ชัย” มาใช้ในนามฉายา

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามชื่อกับนามสกุล เช่น

ผู้บวชชื่ออิทธิพันธ์ นามสกุลศุภณพัฒน์ จึงตั้งนามฉายาว่า อิทธิวฑฺฒโน หมายถึง ผู้เจริญด้วยอำนาจ ซึ่งเป็นการนำส่วนของชื่อคือ “อิทธิ” มาผสมกับส่วนของนามสกุลคือ “พัฒน์” แล้วตั้งเป็นนามฉายา

ผู้บวชชื่อจิริพันธ์ นามสกุลธรรมมาภิมุข จึงตั้งนามฉายาว่า จิระมุโม หมายถึง ผู้มีธรรมยั่งยืน ซึ่งเป็นการนำส่วนของชื่อคือ “จิริ” มาผสมกับส่วนของนามสกุลคือ “ธรรม” แล้วตั้งเป็นนามฉายา เป็นต้น

๓.๒.๔ ภาคใต้ ภาคใต้ปรากฏเกณฑ์ที่ใช้ในการตั้งนามฉายา ๒ ประการ ได้แก่ วันเกิดและชื่อ จึงปรากฏกฎวิธีย่อยที่ใช้ในการตั้งนามฉายา ๓ วิธี แบ่งเป็นการตั้งนามฉายาโดยใช้เกณฑ์เดียว ๒ วิธี ได้แก่ การตั้งนามฉายาตามวันเกิด และการตั้งนามฉายาตามชื่อ ส่วนการตั้งนามฉายาโดยใช้ ๒ เกณฑ์รวมกันปรากฏเพียงวิธีเดียว คือ การตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับชื่อ ตัวอย่างการตั้งนามฉายาวิธีต่าง ๆ ที่ปรากฏในภาคใต้ เช่น

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามวันเกิด เช่น

ผู้เกิดวันอาทิตย์ มีอักษรวรรคบริวารเป็น อะ อา อิ อี อุ อู เอ โอ มีอักษรวรรคกาลกนิเป็น ส ห พ จึงตั้งนามฉายาว่า อิทฺธิโชโต หมายถึง ผู้รุ่งเรืองด้วยอำนาจ อินฺทปฺพลโย หมายถึง ผู้มีปัญญาดุจพระอินทร์ อุตฺตมธฺมโม หมายถึง ผู้มีธรรมอันอุดม อุกฺกุฏฺฐปฺพลโย หมายถึง ผู้มีปัญญาสูงสุด เป็นต้น

ผู้เกิดวันจันทร์ มีอักษรวรรคบริวารเป็น ก ข ค ฆ ง มีอักษรวรรคกาลกนิเป็น อะ อา อิ อี อุ อู เอ โอ จึงตั้งนามฉายาว่า กุสลจิตฺโต หมายถึง ผู้มีจิตเป็นกุศล ฆนฺตโก หมายถึง ผู้มีความอดทน คุณฺวฑฺฒโน หมายถึง ผู้เจริญด้วยความดี คมฺภีรฺปฺพลโย หมายถึง ผู้มีปัญญาลึกซึ้ง เป็นต้น

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามชื่อ เช่น

ผู้บวชชื่อสุนทร จึงตั้งนามฉายาว่า สุนฺทโร หมายถึง ผู้มีความงามโดยนำชื่อคือ “สุนทร” มาตั้งเป็นนามฉายา

ผู้บวชชื่อกิตติกร จึงตั้งนามฉายาว่า กิตฺติภฺทโท หมายถึง ผู้เจริญด้วยเกียรติ โดยนำส่วนของชื่อคือ “กิตติ” มาใช้ในนามฉายา

ตัวอย่างการตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับชื่อ เช่น

ผู้บวชเกิดวันอาทิตย์ ชื่ออภิวัฒน์ จึงตั้งนามฉายาว่า อภิวฑฺฒโน หมายถึง ผู้เจริญยิ่ง โดยขึ้นต้นด้วยอักษรวรรคบริวารคือ “อะ” และนำชื่อคือ “อภิวัฒน์” มาตั้งเป็นนามฉายา

ผู้บวชเกิดวันพฤหัสบดี ชื่อวีระเดช จึงตั้งนามฉายาว่า มหาวีโร

วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๓๑ (๒๕๕๒) ฉบับที่ ๑ ๒๗๓

หมายถึง ผู้มีความกล้าหาญมาก โดยขึ้นต้นด้วยอักษรรรคบริวารคือ “ม” และนำส่วน
ของชื่อคือ “วีร” มาใช้ในนามฉายา เป็นต้น

กลวิธีการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทยทั้ง ๔ ภาค สามารถสรุป

ได้ดังตาราง

ตารางที่ ๔ ความถี่และค่าเฉลี่ยร้อยละของกลวิธีการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทยทั้ง ๔ ภาค

กลวิธีการตั้งนามฉายา	เหนือ		ตะวันออก/เหนือ		กลาง		ใต้	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
เกณฑ์เดียว	๓๙๘	๗๙.๖๐	๓๗๗	๗๕.๔๐	๔๕๕	๙๑.๐๐	๔๓๖	๘๗.๒๐
๑. ตั้งตามวันเกิด	๓๔๗	๖๙.๔๐	๒๖๖	๕๓.๒๐	๓๙๒	๗๘.๔๐	๓๖๓	๗๒.๖๐
๒. ตั้งตามวันบวช	-	-	๒๙	๕.๘๐	๓๓	๖.๖๐	-	-
๓. ตั้งตามชื่อ	๓๘	๗.๖๐	๖๘	๑๓.๖๐	๑๖	๓.๒๐	๗๓	๑๔.๖๐
๔. ตั้งตามนามสกุล	๑๓	๒.๖๐	๑๔	๒.๘๐	๔	๐.๘๐	-	-
๒ เกณฑ์รวมกัน	๑๐๒	๒๐.๔๐	๙๒	๑๘.๔๐	๕๕	๑๑.๐๐	๖๔	๑๒.๘๐
๕. ตั้งตามวันเกิด+ชื่อ	๗๔	๑๔.๘๐	๗๓	๑๔.๖๐	๒๔	๔.๘๐	๖๔	๑๒.๘๐
๖. ตั้งตามวันเกิด+นามสกุล	๒๓	๔.๖๐	๑๓	๒.๖๐	๑๓	๒.๖๐	-	-
๗. ตั้งตามวันบวช+ชื่อ	-	-	-	-	๙	๑.๘๐	-	-
๘. ตั้งตามวันบวช+นามสกุล	-	-	-	-	๓	๐.๖๐	-	-
๙. ตั้งตามชื่อ+นามสกุล	๕	๑.๐๐	๖	๑.๒๐	๖	๑.๒๐	-	-
ไม่ตรงกับเกณฑ์ใด ๆ	-	-	๓๑	๖.๒๐	-	-	-	-
รวม	๕๐๐	๑๐๐	๕๐๐	๑๐๐	๕๐๐	๑๐๐	๕๐๐	๑๐๐

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่าแต่ละภาคนิยมใช้การตั้งนามฉายาโดยใช้เกณฑ์เดียวมากที่สุด รองลงมาคือการใช้การตั้งนามฉายาโดยใช้ ๒ เกณฑ์รวมกัน กล่าวคือ ภาคเหนือพบการตั้งนามฉายาโดยใช้เกณฑ์เดียวร้อยละ ๗๙.๖๐ และพบการตั้งนามฉายาโดยใช้ ๒ เกณฑ์รวมกันร้อยละ ๒๐.๔๐ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบการตั้งนามฉายาโดยใช้เกณฑ์เดียวร้อยละ ๗๕.๔๐ ส่วนการตั้งนามฉายาโดยใช้ ๒ เกณฑ์รวมกันพบร้อยละ ๑๔.๔๐ ภาคกลางพบการตั้งนามฉายาโดยใช้เกณฑ์เดียวร้อยละ ๘๙.๐๐ ส่วนการตั้งนามฉายาโดยใช้ ๒ เกณฑ์รวมกันพบร้อยละ ๑๑.๐๐ และภาคใต้พบการตั้งนามฉายาโดยใช้เกณฑ์เดียวร้อยละ ๘๗.๒๐ ส่วนการตั้งนามฉายาโดยใช้ ๒ เกณฑ์รวมกันพบร้อยละ ๑๒.๘๐ สำหรับการตั้งนามฉายาที่ไม่ตรงกับเกณฑ์ใด ๆ นั้นพบที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพียงภาคเดียวซึ่งก็พบความถี่เพียงร้อยละ ๖.๒๐ เท่านั้น

เมื่อพิจารณาถ้อยคำของวิธีการตั้งนามฉายาโดยใช้เกณฑ์เดียวพบว่า ภาคเหนือนิยมตั้งนามฉายาตามวันเกิดมากที่สุดโดยพบร้อยละ ๖๙.๔๐ รองลงมาคือการใช้การตั้งนามฉายาตามชื่อที่พบร้อยละ ๗.๖๐ และการตั้งนามฉายาตามนามสกุลที่พบร้อยละ ๒.๖๐ ตามลำดับ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบการตั้งนามฉายาตามวันเกิดมากที่สุดเช่นเดียวกับภาคเหนือโดยพบร้อยละ ๕๓.๒๐ รองลงมาคือการใช้การตั้งนามฉายาตามชื่อที่พบร้อยละ ๑๓.๖๐ การใช้การตั้งนามฉายาตามวันบวชที่พบร้อยละ ๕.๘๐ และการตั้งนามฉายาตามนามสกุลที่พบร้อยละ ๒.๘๐ ตามลำดับ ภาคกลางก็พบการตั้งนามฉายาตามวันเกิดมากที่สุดเช่นเดียวกับภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยพบร้อยละ ๗๙.๔๐ รองลงมาคือการใช้การตั้งนามฉายาตามวันบวชที่พบร้อยละ ๖.๖๐ การใช้การตั้งนามฉายาตามชื่อที่พบร้อยละ ๓.๒๐ และการตั้งนามฉายาตามนามสกุลที่พบร้อยละ ๐.๘๐ ตามลำดับ ส่วนภาคใต้พบการตั้งนามฉายาตามวันเกิดมากที่สุดเช่นเดียวกับภาคอื่น ๆ โดยพบร้อยละ ๗๒.๖๐ รองลงมาคือการใช้การตั้งนามฉายาตามชื่อที่พบร้อยละ ๑๔.๖๐ ตามลำดับ

สำหรับถ้อยคำของวิธีการตั้งนามฉายาโดยใช้ ๒ เกณฑ์รวมกันพบว่าทุกภาคปรากฏการตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับชื่อมากที่สุดเหมือนกัน โดยภาคเหนือพบร้อยละ ๑๔.๘๐ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบร้อยละ ๑๔.๖๐ ภาคกลางพบร้อยละ ๔.๘๐ และภาคใต้พบร้อยละ ๑๒.๘๐

สรุป

กล่าวโดยสรุปการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการตั้ง ๔ ประการ คือ วันเกิด วันบวช ชื่อ และนามสกุลของผู้บวช เกณฑ์ดังกล่าวนำมาใช้ในการตั้งนามฉายาโดยแบ่งเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ การตั้งนามฉายาโดยใช้เกณฑ์เดียว ประกอบด้วย การตั้งนามฉายาตามวันเกิด การตั้งนามฉายาตามวันบวช การตั้งนามฉายาตามชื่อ การตั้งนามฉายาตามนามสกุล และการตั้งนามฉายาโดยใช้ ๒ เกณฑ์รวมกันซึ่งประกอบด้วย การตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับชื่อ การตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับนามสกุล การตั้งนามฉายาตามวันบวชกับชื่อ การตั้งนามฉายาตามวันบวชกับนามสกุล และการตั้งนามฉายาตามชื่อกับนามสกุล นอกจากนี้ยังพบการตั้งนามฉายาที่ไม่ตรงกับเกณฑ์ใด ๆ อีกประเภทหนึ่ง ซึ่งนามฉายาประเภทนี้ส่วนใหญ่จะมีความหมายเกี่ยวกับเรื่องทางธรรม และปัญญาความรอบรู้ ทั้งนี้ การตั้งนามฉายาที่พบมากที่สุดได้แก่การตั้งนามฉายาตามวันเกิด

เมื่อเปรียบเทียบเกณฑ์และกลวิธีการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทย ๔ ภาค พบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางปรากฏเกณฑ์ที่ใช้ในการตั้งนามฉายา ๔ ประการคือ วันเกิด วันบวช ชื่อ และนามสกุล ภาคเหนือปรากฏเกณฑ์ที่ใช้ในการตั้งนามฉายา ๓ ประการคือ วันเกิด ชื่อ และนามสกุล ส่วนภาคใต้ปรากฏเกณฑ์ที่ใช้ในการตั้งนามฉายา ๒ ประการคือ วันเกิด และชื่อ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาคเหนือจะไม่ปรากฏเกณฑ์วันบวช และภาคใต้ไม่ปรากฏเกณฑ์วันบวชและนามสกุล แต่จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าเกณฑ์ดังกล่าวก็มีใช้ในแต่ละภาคด้วย เพียงแต่ไม่ได้รับความนิยมจึงไม่ปรากฏในข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ สำหรับกลวิธีการตั้งนามฉายาพบว่าทั้ง ๔ ภาคนิยมใช้การตั้งนามฉายาโดยใช้เกณฑ์เดียวมากที่สุด โดยกลวิธีย่อยที่พบมากที่สุดในทุก ๔ ภาคคือการตั้งนามฉายาตามวันเกิด ส่วนการตั้งนามฉายาโดยใช้ ๒ เกณฑ์รวมกันนั้นพบว่าทุกภาคนิยมการตั้งนามฉายาตามวันเกิดกับชื่อเหมือนกัน

อนึ่ง จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากลวิธีการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ในทุกภาคนั้น ส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับตำราทักษา กล่าวคือ ในทุกภาคมีการตั้งนามฉายาตามวันเกิดซึ่งเป็นการพิจารณาเลือกอักษรที่เป็นสิริมงคลประจำวันเกิดตามตำราทักษามาใช้ขึ้นต้นนามฉายามากที่สุด อีกทั้งยังมีการนำวันเกิดไปพิจารณาควกับชื่อและนามสกุลอีกด้วย นอกจากนี้ การตั้งนามฉายาโดยพิจารณาวันบวชก็มีความสอดคล้อง

กับความเชื่อตามตำราทักษาด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ รวมถึงการตั้งนามฉายาที่พิจารณาวันบวชควบคู่กับชื่อและนามสกุลด้วย

ผลการศึกษาดังกล่าวได้สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับความเป็นสิริมงคลและกาลกิริยาในการตั้งชื่อตามตำราทักษา กล่าวคือ ในการตั้งชื่อตามตำราทักษา ผู้ตั้งชื่อนิยมเลือกอักษรที่เป็นสิริมงคลมาใช้ขึ้นต้นชื่อ เพื่อให้เจ้าของชื่อมีชีวิตที่ดี มีความสุข ซึ่งอักษรที่เป็นสิริมงคลจะเป็นอักษรใดในวรรคบริวาร วรรคอายุ วรรคเดช วรรคศรี วรรคมูละ วรรคอุตสาหะ หรือวรรคมนตรีก็ได้ แต่ส่วนใหญ่จะใช้อักษรวรรคเดชขึ้นต้นชื่อผู้ชาย และใช้อักษรวรรคศรีขึ้นต้นชื่อผู้หญิง โดยจะละเว้นการใช้อักษรวรรคกาลกิริยาในชื่อเพราะเชื่อว่าเป็นอักษรวรรคกาลกิริยานั้นจะไม่เป็นมงคลทำให้เจ้าของชื่อมีความทุกข์ได้ ทั้งนี้ การตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ก็เลือกอักษรที่เป็นสิริมงคลมาใช้ คือเลือกอักษรวรรคบริวารมาขึ้นต้นนามฉายาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบอกให้รู้ว่าพระภิกษุรูปนั้นเกิดวันอะไร และเมื่อเป็นพระภิกษุแล้วก็ไม่ต้องการอำนาจ แต่ต้องการบริวารมาก ๆ เพื่อจะได้ปฏิบัติธรรมตามกัน รวมทั้งนิยมหลีกเลี่ยงอักษรวรรคกาลกิริยาที่ถือว่าไม่เป็นสิริมงคลแก่ตัวผู้บวช ซึ่งตรงตามหลักเกณฑ์ตามตำราทักษาอันแสดงให้เห็นว่าการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทยนั้นสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับความเป็นสิริมงคลและกาลกิริยาตามตำราทักษาอย่างชัดเจน

บรรณานุกรม

ทวี พลรัตน์, ชุมพล อนุกานนท์ และกัณหา ชาน้อย, รวบรวม. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาพระอุปัชฌาย์ โครงการประชุมสัมมนาพระอุปัชฌาย์ พ.ศ. ๒๕๔๑. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๑.

ประสิทธิ์ กิตติสิทธิโธ. ทฤษฎีการตั้งชื่อ. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

พลูหลวง [นามแฝง]. ๗ ความเชื่อของไทย (คติสยาม). พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, ๒๕๔๖.

วิรัช ศิริวัฒนะนาวิน. “การศึกษาการตั้งชื่อของคนไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๔.

ศักดิ์เดช ติรบุตร. เลข ๗ ตัว พยากรณ์ชีวิต. กรุงเทพฯ : กังหัน, ๒๕๓๙.

เศก ดุสิต. ชุมชนมัทธศึกษา. กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๔๘.

ส. วัฒนเศรษฐ์. ปทานุกรมการตั้งชื่อและนามสกุล. พระนคร : เกษมบรรณกิจ, ๒๕๑๐.

สมชาย สำเนียงงาม. “ลักษณะภาษาที่แสดงการเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับสิริมงคลและกาลกิณีในชื่อของคนไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

สุภาพวรรณ ณ บางช้าง. การใช้ภาษาในการตั้งชื่อของคนไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. ศาสตร์และศิลป์แห่งการตั้งชื่อ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : ชั้นด้าการพิมพ์, ๒๕๔๖.

อำนาจ ปักษาสุข. “การศึกษาการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐.

สัมภาษณ์

กาแก้ว, พระครู. เจ้าอาวาสวัดหน้าพระลาน อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัด

วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๓๑ (๒๕๕๒) ฉบับที่ ๑ ๒๗๙

นครศรีธรรมราช. สัมภาษณ์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐.

กาชาด, พระครู. เจ้าอาวาสวัดหน้าพระบรมธาตุ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช. สัมภาษณ์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐.

กิตติบุญวัฒน์, พระครู. เจ้าอาวาสวัดถ้ำญวราช อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. สัมภาษณ์, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๐.

ประเสริฐพร ฐิติสิริ, พระมหา. เลขานุการเจ้าอาวาสวัดปัจฉิมทัศน์ อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. สัมภาษณ์, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๐.

ปรการลักษาภิบาล, พระครู. เจ้าอาวาสวัดใหม่ปิ่นเกลียว อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม. สัมภาษณ์, ๑๒ มกราคม ๒๕๕๑.

พิทักษ์โพธิวัฒน์, พระครู. เจ้าอาวาสวัดศรีมหาโพธิ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม. สัมภาษณ์, ๔ มกราคม ๒๕๕๐.

สารคามมณี, พระราช. เจ้าอาวาสวัดอภิสิทธิ์ เจ้าคณะอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. สัมภาษณ์, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๐.

สุคันธศีล, พระครู. เจ้าอาวาสวัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. สัมภาษณ์, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๐.

สุธรรมเวที, พระศรี. รองเจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม. สัมภาษณ์, ๑๒ มกราคม ๒๕๕๑.

สิงห์ชัย โสภโณ, พระ. รองเจ้าอาวาสวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร รองเจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. สัมภาษณ์, ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๐.

อมรเวที, พระ. เจ้าอาวาสวันสวนดอก เจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. สัมภาษณ์, ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๐.